

Aysel TANYILDIZ

**AVUKATLARIN PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİNİN MESLEKİ
TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİ VE İŞ
YAŞAM DENGELERİ ÜZERİNDEKİ
ETKİSİNİN İNCELENMESİ:
ISPARTA İLİ ÖRNEĞİ**

60. Yıl
FİLİZ KİTABEVİ
2023

HAZİRAN 2023

ISBN: 978-975-368-864-2

BASKI

Kiraz Medya Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Matbaacı Sertifika Numarası: 40162

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(212) 850 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitavebi.com
bilgi@filizkitavebi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Doktora eğitimim boyunca benden yardımlarını esirgemeyen, akademik anlamda bana her zaman destek olan ve doğru yolu gösteren sayın danışmanım Prof. Dr. Ersin Kavi hocama teşekkür ederim. Ayrıca tez yazım sürecinde yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Elif Yüksel Oktay hocama teşekkürü borç bilirim.

Tez yazım sürecinde iken aramıza katılan sevgili kızım lokumum Asya ve sevgili oğlum toşbiğim Kaya'ya; uykunun, sıcak kahvenin ve zamanın kıymetini anlamamı sağladıkları için, fedakarlıklarıyla, benimle birlikte uykusuz kalmalarıyla, tez yazan bir anne olarak zorlandığım her anda arkamda durarak bana destek olan canım annelerim Sevgül Kaya ve Sevim Tanyıldız başta olmak üzere, her zaman yanımda oldukları ve benden desteklerini hiçbir zaman esirgemedikleri için eşime ve tüm aileme teşekkür ederim.

Haziran 2023

Aysel TANYILDIZ

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	III
İçindekiler.....	V
Simgeler ve Kısaltmalar Listesi	IX
Tablolar Listesi.....	XI
1. Giriş.....	1
1.1. Tez Çalışmasının Amacı.....	4
1.2. Tez Çalışmasının Katkısı.....	5
2. Problem Çözme, Tükenmişlik Ve İş Yaşam Dengesi İle İlgili Kavramsal Çerçeve	6
2.1. Problem Çözme Becerileri Kavramı.....	6
2.1.1. Problem Kavramı.....	6
2.1.2. Problem Çözme Kavramı.....	8
2.1.3. Problem Çözme Süreci	11
2.1.3.1. Genel Yaklaşım	13
2.1.3.2. Problemin Tanımı Ve Formülasyonu.....	13
2.1.3.3. Seçeneklerin Üretilmesi.....	14
2.1.3.4. Karar Verme Ve Eyleme Geçme	14
2.1.3.5. Değerlendirme	15
2.1.4. Problem Çözme Becerisi Kavramı.....	16
2.1.5. Problem Çözme Becerisi Alt Boyutları.....	22
2.1.5.1. Problem Çözme Yeteneğine Güven.....	23
2.1.5.2. Yaklaşma-Kaçınma.....	23
2.1.5.3. Kişisel Kontrol.....	23
2.2. Tükenmişlik Kavramı Ve Modelleri.....	24
2.2.1. Tükenmişlik Kavramı Tanımları.....	24
2.2.2. Mesleki Tükenmişlik	28
2.2.3. Tükenmişlik Modelleri.....	32
2.2.3.1. Cherniss Tükenmişlik Modeli.....	32
2.2.3.2. Edelwich Ve Brodsky Tükenmişlik Modeli.....	32
2.2.3.3. Perlman Ve Hartman Tükenmişlik Modeli	34
2.2.3.4. Meier Tükenmişlik Modeli	34
2.2.3.5. Suran Ve Sheridan Tükenmişlik Modeli.....	35

2.2.3.6. Maslach Tükenmişlik Modeli	35
2.2.4. Tükenmişliğin Boyutları	36
2.2.4.1. Duygusal Tükenme	36
2.2.4.2. Duyarsızlaşma.....	37
2.2.4.3. Kişisel Başarı	39
2.2.5. Tükenmişliğin Değerlendirilmesi	40
2.2.5.1. Rol Çatışması.....	40
2.2.5.2. Rol Belirsizliği.....	40
2.2.6. Tükenmişliğe Etki Eden Faktörler	41
2.2.6.1. Bireysel Ve Sosyal Faktörler	41
2.2.6.2. İş Ve Aile İle İlgili Faktörler	42
2.2.7. Tükenmişliğin Sonuçları	43
2.2.7.1. Tükenmişliğin Bireysel Etkileri Ve Sonuçları	45
2.2.7.2. Tükenmişliğin Aile Hayatı Düzeyinde Etkileri Ve Sonuçları.....	47
2.2.8. Tükenmişlikle Mücadele.....	48
2.3. İş Yaşam Dengesi Kavramı	51
2.3.1. İş-Yaşam Dengesinin Önemi	57
2.3.2. İş Yaşam Dengesine Yönelik Teorik Yaklaşımlar	58
2.3.2.1. Bölünme.....	59
2.3.2.2. Yayılma – Saçılma – Taşma	59
2.3.2.3. Telafi – Dengeleme.....	60
2.3.2.4. Rol Çatışması.....	60
2.3.2.5. İş-Aile Sınırı	60
2.3.3. İş-Yaşam Dengesini Etkileyen Unsurlar	61
2.3.3.1. Kişisel Faktörler.....	61
2.3.3.1.1. Cinsiyet	62
2.3.3.1.2. Eğitim	63
2.3.3.1.3. Kariyer Planlama	63
2.3.3.2. Kurumsal Faktörler	64
2.3.3.2.1. Rollerin Belirsizliği.....	64
2.3.3.2.2. Aşırı İş Yükü.....	64
2.3.4. İş-Yaşam Dengesizliğinin Sonuçları.....	65
2.3.4.1. Bireysel Sonuçlar.....	67
2.3.4.2. Ailevi Sonuçlar	69
2.3.5. İş Yaşam Dengesinin Teorik Temelleri	70
2.4. Problem Çözme, Tükenmişlik Ve İş Yaşam Dengesi İlişkisi	71

2.4.1. Problem Çözme Ve Tükenmişlik İlişkisi	71
2.4.2. Problem Çözme Ve İş Yaşam Dengesi İlişkisi	80
2.4.3. Problem Çözme, Tükenmişlik Ve İş Yaşam Dengesi İlişkisi	87
3. Avukatlık Mesleği Ve Psikososyal Boyutu	89
3.1. Avukatlık Mesleğinin Tanımı.....	89
3.2. Avukatlık Mesleğinin Günümüz Toplumsal Yaşamındaki Önemi	91
3.3. Avukatlık Mesleğinin Kanunlardaki Yeri.....	92
3.4. Avukatlık Mesleğinin Yükümlülükleri Ve Sorumlulukları	94
3.5. Avukatlık Mesleğinin Psikososyal Boyutu.....	97
3.5.1. Avukatlık Mesleği Ve Stres	98
3.5.2. Avukatlık Mesleği Ve Mesleki Bağlılığı	100
3.5.3. Avukatlık Mesleği Ve Mobbing	101
3.5.4. Avukatlık Mesleği Ve Psikolojik Dayanıklılık	103
3.5.5. Avukatlık Mesleği Ve Duygu Düzenleme Güçlüğü	104
3.5.6. Avukatlık Mesleği Ve Müşteri Saldırganlığı	105
3.6. Avukatlık Mesleğinin Problem Çözme Becerisi, Tükenmişlik Ve İş-Yaşam Dengesi İle İlişkisi	106
3.6.1. Avukatlık Mesleğinin Problem Çözme Becerisi İle İlişkisi	106
3.6.2. Avukatlık Mesleğinin Tükenmişlik İle İlişkisi	108
3.6.3. Avukatlık Mesleğinin İş-Yaşam Dengesi İle İlişkisi	109
4. Isparta İlinde Avukatlara Yönelik Bir Alan Araştırması.....	110
4.1. Araştırmanın Genel Çerçevesi	110
4.1.1. Araştırmanın Konusu, Amacı Ve Önemi	110
4.1.2. Evren Ve Örneklem	110
4.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları Ve Karşılaşılan Zorluklar	111
4.1.4. Araştırmanın Yöntemi	111
4.1.5. Veri Toplama Araçları	113
4.1.5.1. Kişisel Bilgi Formu.....	113
4.1.5.2. Problem Çözme Becerileri Ölçeği Ve Güvenirlik Analizi.....	113
4.1.5.3. Maslach Tükenmişlik Ölçeği Ve Güvenirlik Analizi.....	115
4.1.5.4. İş-Yaşam Dengesi Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	119
4.1.6. Verilerin Çözümlemesi Ve Analizi.....	120
4.1.7. Araştırmanın Hipotezleri Ve Soruları	121
4.2. Araştırmanın Bulguları	124
4.2.1. Demografik Ve Kişisel Verilere Yönelik Bulgular.....	125

VIII

4.2.2. Problem Çözme Becerisine İlişkin Sonuçlar.....	128
4.2.3 Tükenmişliğe Yönelik Sonuçlar.....	146
4.2.4. İş Yaşam Dengesine İlişkin Sonuçlar	162
4.2.5. Problem Çözme Becerisinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyine Etkisine Yönelik Sonuçlar	169
4.2.6. Demografik Değişkenlerin Etkisine Yönelik Sonuçlar	173
4.2.7. Çalışma Hayatının Etkisine Yönelik Sonuçlar.....	176
4.2.8. Problem Çözme Becerisinin İş Yaşam Dengesine Etkisine Yönelik Sonuçlar	179
4.2.9. Problem Çözme Becerisinin Tükenmişliğe Olan Etkisinde İş Yaşam Dengesinin Rolü	180
5. Sonuç Ve Öneriler	180
Kaynakça	189
Ekler	211
Kişisel Bilgi Formu, Problem Çözme Ölçeği, Mesleki Tükenmişlik Ölçeği ve İş Yaşam Dengesi Ölçeği.....	213
Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu	221
Özgeçmiş	223
Tezden Türetilen Yayın ve Eserler	224
Diğer Yayın ve Eserler	224

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

SİMGELER

β	: Beta
\bar{X}	: Aritmetik Ortalama

KISALTMALAR

CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
H	: Araştırma Hipotezi
İK	: İnsan Kaynakları
İYD	: İş-Yaşam Dengesi
KK	: Kişisel Başarı Alt Boyutu
KMO	: Kaiser Mayer Olkin
KK	: Kişisel Kontrol Alt Boyutu
K-S	: Kolmogorov- Smirnov
N	: Örneklem Sayısı
Ort	: Ortalama
p	: Anlamlılık
PÇG	: Problem Çözme Güveni Alt Boyutu
r	: Pearson Korelasyon Katsayısı
SPSS	: Statistical Package for The Social Sciences
ss	: Standart Sapma
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb	: Ve Benzeri
YK	: Yaklaşım Kaçınma Alt Boyutu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. İş yaşam dengesinin evreleri.....	56
Tablo 4.3. Maslach tükenmişlik ölçeğın faktör analizi ön yeterlilik değerleri.....	114
Tablo 4.2. Problem çözme ölçeğın ve ölçek boyutlarının korelasyon sonuçları.....	115
Tablo 4.3. Maslach tükenmişlik ölçeğın faktör analizi ön yeterlilik değerleri.....	117
Tablo 4.4. Maslach tükenmişlik ölçeğı ve ölçek boyutlarının korelasyon sonuçları	118
Tablo 4.5. Ölçeklerin normallik sonuçları	120
Tablo 4.6. Problem çözme ve tükenmişlik alt problemlerine ilişkin çalışma grubu demografik bilgiler	125
Tablo 4.7. Problem çözme ve tükenmişlik alt problemlerine ilişkin çalışma grubu çalışma hayatı ile ilgili bilgiler	126
Tablo 4.8. İş-yaşam dengesine ilişkin çalışma grubu demografik bilgiler.....	127
Tablo 4.9. İş-yaşam dengesine ilişkin çalışma grubu çalışma hayatı ile ilgili	127
bilgiler.....	127
Tablo 4.10. Avukatların problem çözme ölçeğı alt boyutlarına ilişkin görüşleri.....	128
Tablo 4.11. Avukatların problem çözmeye ilişkin görüşleri.....	128
Tablo 4.12. Avukatların cinsiyet değişkenine göre problem çözme ölçeğı ve alt boyutlarına ilişkin T-testi sonucu.....	131
Tablo 4.13. Avukatların medeni hal değişkenine göre problem çözme ölçeğı ve alt boyutlarına ilişkin T-testi sonucu.....	132
Tablo 4.14. Avukatların yaş değişkenine göre problem çözme güveni alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	133
Tablo 4.15. Avukatların yaş değişkenine göre yaklaşım-kaçınma tarzı alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	134
Tablo 4.16. Avukatların yaş değişkenine göre kişisel kontrol alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	134
Tablo 4.17. Avukatların yaş değişkenine göre problem çözme ölçeğine ilişkin Anova sonuçları.....	135
Tablo 4.18. Avukatların eğitim durumu değişkenine göre problem çözme ölçeğı ve alt boyutlarına ilişkin T-testi sonucu.....	135
Tablo 4.19. Avukatların çalışma şekilleri değişkenine göre problem çözme ölçeğı ve alt boyutlarına ilişkin T-testi sonucu.....	137
Tablo 4.20. Avukatların çalışma saatleri değişkenine göre problem çözme ölçeğı ve alt boyutlarına ilişkin T-testi sonucu.....	138
Tablo 4.21. Avukatların hizmet yılı değişkenine göre problem çözme güveni alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	139

Tablo 4.22. Avukatların hizmet yılı değişkenine göre yaklaşım-kaçınma tarzı alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	140
Tablo 4.23. Avukatların hizmet yılı değişkenine göre kişisel kontrol tarzı alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	140
Tablo 4.24. Avukatların hizmet yılı değişkenine göre problem çözme ölçeğine ilişkin Anova sonuçları	141
Tablo 4.25. Avukatların aylık gelir değişkenine göre problem çözme güveni alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	141
Tablo 4.26. Avukatların aylık gelir değişkenine göre yaklaşım-kaçınma tarzı alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	142
Tablo 4.27. Avukatların aylık gelir değişkenine göre kişisel kontrol alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	142
Tablo 4.28. Avukatların aylık gelir değişkenine göre problem çözme ölçeğine ilişkin Anova sonuçları	143
Tablo 4.29. Avukatların tatil yapma şekli değişkenine göre problem çözme güveni alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	144
Tablo 4.30. Avukatların tatil yapma şekli değişkenine göre yaklaşım-kaçınma tarzı alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	144
Tablo 4.31. Avukatların tatil yapma şekli değişkenine göre kişisel kontrol alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	145
Tablo 4.32. Avukatların tatil yapma şekli değişkenine göre problem çözme ölçeğine ilişkin Anova sonuçları	145
Tablo 4.33. Avukatların tükenmişlik ölçeği alt boyutlarına ilişkin görüşler.....	146
Tablo 4.34. Avukatların tükenmişlik ile ilgili görüşleri.....	146
Tablo 4.35. Avukatların cinsiyet değişkenine göre tükenmişlik ölçeği ve alt boyutuna ilişkin T-testi sonucu.....	148
Tablo 4.36. Avukatların medeni durum değişkenine göre tükenmişlik ölçeği ve alt boyutuna ilişkin t-testi sonucu	149
Tablo 4.37. Avukatların yaş değişkenine göre duygusal tükenmişlik alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	150
Tablo 4.38. Avukatların yaş değişkenine göre duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	151
Tablo 4.39. Avukatların yaş değişkenine göre kişisel başarı alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları.....	151
Tablo 4.40. Avukatların yaş değişkenine göre tükenmişlik ölçeğine ilişkin Anova sonuçları.....	152
Tablo 4.41. Avukatların eğitim durumu değişkenine göre tükenmişlik ölçeği ve alt boyutuna ilişkin T-testi sonucu	152
Tablo 4.42. Avukatların çalışma şekli değişkenine göre tükenmişlik ölçeği ve alt boyutuna ilişkin T-testi sonucu	153

Tablo 4.43. Avukatların haftalık çalışma süresi değişkenine göre tükenmişlik ölçeği ve alt boyutuna ilişkin T-testi sonucu	155
Tablo 4.44. Avukatların hizmet yılı değişkenine göre duygusal tükenmişlik alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	156
Tablo 4.45. Avukatların hizmet yılı değişkenine göre duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	156
Tablo 4.46. Avukatların hizmet yılı değişkenine göre kişisel başarı alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	157
Tablo 4.47. Avukatların hizmet yılı değişkenine göre tükenmişlik ölçeğine ilişkin Anova sonuçları	157
Tablo 4.48. Avukatların aylık gelir değişkenlerine göre duygusal tükenmişlik alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	158
Tablo 4.49. Avukatların aylık gelir değişkenlerine göre duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	158
Tablo 4.50. Avukatların aylık gelir değişkenlerine göre kişisel başarı alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	159
Tablo 4.51. Avukatların aylık gelir değişkenlerine göre tükenmişlik ölçeğine ilişkin Anova sonuçları	159
Tablo 4.52. Avukatların tatil yapma durumlarına göre duygusal tükenmişlik alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	160
Tablo 4.53. Avukatların tatil yapma durumlarına göre duyarsızlaşma alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	160
Tablo 4.54. Avukatların tatil yapma durumlarına göre kişisel başarı alt boyutuna ilişkin Anova sonuçları	161
Tablo 4.55. Avukatların tatil yapma durumlarına göre tükenmişlik ölçeği ortalamalarına ilişkin Anova sonuçları	161
Tablo 4.56. Avukatların iş-yaşam dengesine ilişkin vakitlerini değerlendirme yüzdeleri	162
Tablo 4.57. İş ve iş dışı yaşamdaki davranış şekilleri arasındaki ilgi	163
Tablo 4.58. Edinilen değerlerin tutum ve davranışların yansıtılma durumu.....	163
Tablo 4.59. İş ve iş dışı yaşamda kalan zamanı birbirinden ayırabilme şekli	164
Tablo 4.60. İş dışı yaşamında elde edilen sorun alanları	165
Tablo 4.61. İş yaşamında elde edilen deneyimlerin iş dışı yaşamı etkilemesi	166
Tablo 4.62. Problem çözme becerisi ölçeği alt boyutları ile tükenmişlik ölçeği alt boyutları arası korelasyon sonuçları	169
Tablo 4.63. Problem çözme becerisi ölçeği alt boyutlarının tükenmişlik ölçeği alt boyutu olan ‘duygusal tükenmişlik’ ile çoklu regresyon analiz sonuçları	170
Tablo 4.64. Problem çözme becerisi ölçeği alt boyutlarının tükenmişlik ölçeği alt boyutu olan ‘duyarsızlaşma’ ile çoklu regresyon analiz sonuçları.....	171

XIV

Tablo 4.65. Problem çözüme becerisi ölçeği alt boyutlarının tükenmişlik ölçeği alt boyutu olan ‘kişisel başarı’ ile çoklu regresyon analiz sonuçları.....	172
Tablo 4.66. Cinsiyet ile problem çözüme becerileri ölçeğinin birlikte tükenmişlik ölçeği alt boyutlarına ilişkin çoklu regresyon analizi	173
Tablo 4.67. Yaş ile problem çözüme becerileri ölçeğinin birlikte tükenmişlik ölçeği alt boyutlarına ilişkin çoklu regresyon analizi	174
Tablo 4.68. Medeni hal ile problem çözüme becerileri ölçeğinin birlikte tükenmişlik ölçeği alt boyutlarına ilişkin çoklu regresyon analizi	175
Tablo 4.69. Çalışma şekli ile problem çözüme becerilerinin birlikte tükenmişlik alt boyutlarına ilişkin çoklu regresyon analizi	176
Tablo 4.70. Çalışma süresi ile problem çözüme becerilerinin birlikte tükenmişlik alt boyutlarına ilişkin çoklu regresyon analizi	177
Tablo 4.71. Aylık gelir ile problem çözüme becerilerinin birlikte tükenmişlik alt boyutlarına ilişkin çoklu regresyon analizi	178